

МУЗИКА

ВО ОВОЈ БРОЈ:

ИСТРАЖУВАЊА

- колекцијата на Густав Куперс-Зоненберг

ЈУБИЛЕИ

- Петре Богданов Кочко 1913 - 2013
ГОДИШНИНИ

- Харизмата на Витолд Лутославски
ПОРТРЕТ

- Александар Пејовски

ТРАДИЦИЈА

- Пренесување невматски текстови
на петолиниски систем

АНАЛИЗИ

- Формата на кантатата „Сердарот“

ПЕДАГОГИЈА

- Музичкото образование во 21. век

- Современи образовни тенденции

ФЕСТИВАЛИ - КОНЦЕРТИ

- „ДММ 2012“

- Ретроспективниот концерт на Д.
Бужаровски

МУЗИКА
списание за музичка култура

**МУЗИКА год. 15, бр. 18, сѝр. 1-123,
2012, Скопје**

**MUSIC, vol. 15, №.18, pp. 1-123
2012, Skopje**

Издавач: *Publisherr:*
Сојуз на композиториите на *Association of the Composers of*
Македонија *Macedonia*

Издавачки совет: *Advisory Board:*
г-р Јане Коџабашија *Jane Kodjabashia, Ph. D.*
г-р. Соѝир Голабовски *Sotir Golabovski, Ph. D.*
Благој Цанев *Blagoj Canev*

Редакција: *Editorial Board:*
Марко Коловски *Marko Kolovski*
(Одговорен уредник) *(Editor-in-Chief)*
м-р. Бранка Косѝиќ - Марковиќ *Branka Kostić - Marković, m-r*
г-р. Сѝефанија Лешкова *Stefanija Leškova Zelekovska, Ph.D.*
г-р Викѝорија Коларовска - Гмирја *Viktorija Kolarovska - Gmirja Ph. D.*

Лекѝор: *Proofreading:*
Мирјана Цветковска *Mirjana Cvetkovska*
Техничка обработка и *Design and*
ноѝографија: *Note Inscription:*
Марко Коловски *Marko Kolovski*

Секретаријат: *Secretariat:*
Лазар Мојсовски *Lazar Mojsovski*

За издавачот: *For the Publisher:*
Сони Пеѝровски *Soni Petrovski*

Адреса: *Address:*
Ул. Максим Горки бр. 18 *Maksim Gorki, 18*
1000 Скопје *1000 Skopje*

Печайи: *Printed:*
„БИГОС“ - Скопје *"BIGOS" - Skopje*

ИЗДАВАЊЕТО НА СПИСАНИЕТО ГО ПОМОГНА
МИНИСТЕРСТВОТО ЗА КУЛТУРА НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

SPONZORED BY MINISTRY OF CULTURE OF THE REPUBLIC OF MACEDONIA

СОДРЖИНА

ИСТРАЖУВАЊА

Ивона Опетческа Татарчевска:

Македонско аудио наследство во светот: колекцијата на
Густав Куперс-Зоненберг 03 - 14

ЈУБИЛЕИ

Марко Коловски:

Меѓу традицијата и современоста: За некои аспекти на
соло песните на Петре Богданов Кочко 15 - 34

ГОДИШНИНИ

Томе Манчев:

Харизмата на великиот Витолд Лутославски 35 - 46

ПЕДАГОГИЈА

Викторија Коларовска-Гмирја

Музичкото образование во 21-от век: значење, цели,
предизвици 47 - 56

Аида Ислам - Стефанија Лешкова-Зеленковска:

Музичкото образование, идниот наставен кадар, современите
образовни тенденции 57 - 64

АНАЛИЗИ

Томе Манчев:

Формата на вториот став од кантатата „Сердарот“ на
композиторот Властимир Николовски 65 - 76

ПОРТРЕТ

Тина Иванова:

Александар Пејовски - портретирање со „Дискреирање мантра“ 77 - 86

ТРАДИЦИЈА

Игор Зироевич:

Принципи и проблеми при пренесување невматски
текстови со средновизантиска византиска и нововизантиска
нотација на петолиниски систем 87 - 100

ИСПОЛНИТЕЛСТВО

Владимир Лазаревски:

Анализа и интерпретативски проблеми на Квинтетот за
обоа и гудачи од англискиот композитор Арнолд Бакс 101 - 108

ФЕСТИВАЛИ - КОНЦЕРТИ 109 - 123

Дојрана Прокопиева:

„Денови на македонска музика 2012“

Викторија Коларовска - Гмирја:

Музиката и нејзините „актери“ - Ретроспективниот концерт на
композиторот Димитрије Бужаровски

ИСТРАЖУВАЊА

МАКЕДОНСКО АУДИО НАСЛЕДСТВО ВО СВЕТОТ: КОЛЕКЦИЈАТА НА ГУСТАВ КУПЕРС-ЗОНЕНБЕРГ

Ивона Ойејћеска Таџарчевска

Многу стари записи во пишана форма ни откриваат тајни за македонската музичка традиција, но реткост е да се чуе звучен запис на традиционална македонска песна во автентичен контекст, снимена пред втората светска војна. Такво задоволство ни приреди Густав Куперс-Зоненберг германски новинар и фотограф кој помеѓу 1935 и 1939 година патувал по Балканските земји. Освен неговата примарна активност фотографирањето, тој собирал етнолошки предмети и снимал музика на фонограф. Снимките на восочни цилиндри се чуваат во Фонограм Архивот во Берлин.

Спектрумот на Куперсовите аудио колекции покрива главно снимки на традиционална музика на различни етнички групи, религиозна музика, популарна кафеанска музика, композиции на локални пејачи, и други кратки текстови. Неговите снимки претставуваат целина од вариетети на изведувачи, музички жанри и музички инструменти. Тие претставуваат импресија на времето во кое музиката ретко се документирала. Истовремено, ваквата разнородна колекција го отсликува музичкиот диверзитет и интеркултурната комуникација на времето во кое е направена. Тие не се само ретки музички примери, снимките на Куперс се воедно и историски документи за тоа како музиката не познава "граница".

Фонограм Архивот во Берлин, Германија, впишан во Листата на УНЕСКО како чувар на *Меморијата на Свештој*, издаде ЦД со избор од 74 репрезентативни музички парчиња од

ЈУБИЛЕИ

**МЕЃУ ТРАДИЦИЈАТА И СОВРЕМЕНОСТА
ЗА НЕКОИ АСПЕКТИ НА СОЛО ПЕСНИТЕ НА ПЕТРЕ
БОГДАНОВ КОЧКО**

Марко Коловски

Кога се зборува за почетоците на современата ера на македонската музичка култура името на Петре Богданов Кочко (1913 – 1988) главно се спомнува на два начина: (1) како член на „славната македонска петорка“ – ГАЈДОВ-ФИРФОВ-СКАЛОВСКИ-ПРОКОПИЕВ-КОЧКО, која буквално ги стави темелите на многу институции во нашава земја, и ги трасира идните творечки и изведувачки насоки итн., и (2) како многустран¹ деец кој што според овој агол на гледање, иако се вклопуваше во општата слика на неговите познати современници, сепак се издвојуваше според некои разбирливи карактеристики. И во едниот и во другиот случај, и покрај општите места што ги обединуваат сите овие, за македонската музичка историја – славни музички имиња, тие, разбирливо имаат специфики што нивните вкупни физиономии ги прават самосвојни и посебни. Во оваа смисла веќе имаме приличен број трудови² што ги разјасниле, пред сè - нивните творечки фигури, но, паралелно со тоа и нивните дејности во другите подрачја: исполнителството, педагогијата, организирањето на музичкиот живот, публицистиката итн.

¹ Во годиниите што му претходеле на дефинитивното ослободување на македонскиот народ и, особено, во годиниите што следеа по ослободувањето речиси и се подразбираше само по себе дека ниту еден културен деец, според што ниту еден од школуваниите музичари не можеа да се занимаваат само со својата шесна професија. Пошредините беа многуситрани, кадриите – ограничени и, најчесто, сите тие беа и творци и уметници и организатори и пропастори и шн.

² Оршаков, Прошев, Голабовски, Д. Скаловски, Манчев, Косијадиновски, Пайеш и други.

ГОДИШНИНИ

ХАРИЗМАТА НА ВЕЛИКИОТ ВИТОЛД ЛУТОСЛАВСКИ

Проф. Д-р Томе Манчев

Полска е татковина на плејада композитори кои со своето значење ги надминуваат границите на својата земја и пристапуваат во анализите на светската ризница на творци. Еден од светските творци со полско потекло е композиторот од XX-ти век, Витолд Лутославски.

Витолд Лутославски е роден во Варшава на 25 јануари 1913 година. Татко му бил недипломиран пијанист но влијаел врз своите синови да учат музика. Така и Витолд Лутославски до 12 година учи клавир а потоа и се посветува на виолината, наредните 6 години. По 18-та година повторно почнува да свири клавир и добива часови по композиција на конзерваториумот, од 14-та годишна возраст. Првите компонирани дела потекнуваат од неговата 9-та година. Од 1933 е примен на Конзерваториумот во Варшава, полага пијано и е примен во повисоките класови и останал 4 години. Во 1939 добива стипендија да студира композиција во Париз но настапува втората светска војна и заминува за Краков како командант и шеф на воена радио станица.

За време на војната, Полска падна под германска власт, Лутославски осум дена минати во затвор бега со своите другари и 400 км. пешачење се враќа во Варшава. Свири по кафеани клавирско дуо со колега од Конзерваториумот за да се прехрани себе си и да ги прехрани другите членови на семејството. Во тој период настануваат 200 аранжмани за различни дела а најважен е за делото 24 – каприц од Паганини, кое е сè уште многу популарно дело за клавирско дуо.

ПЕДАГОГИЈА

МУЗИЧКОТО ОБРАЗОВАНИЕ ВО 21-ОТ ВЕК: ЗНАЧЕЊЕ, ЦЕЛИ, ПРЕДИЗВИЦИ

Проф. д-р Викџорија Коларовска-Гмирја

Општеството – културата – образованието: овие феномени, сами по себе сложени, се во сложена дијалектичка заемна зависност. Секој од елементите на оваа тријада е воедно и дел од другите два елемента, и целина која нив ги опфаќа. Затоа дискусиите за улогата на образованието воопшто, уметничкото образование и неговата гранка – музичкото образование (во овој текст сфатено како единство на професионалното и масовното образование) – секогаш се тесно поврзани со севкупниот општествен и културен контекст кој во 20-21-от век е како никогаш променлив и динамичен. Овој контекст наметнува значајни промени кај факторите кои влијаат врз квалитетот на музичкото образование од кои ги издвојуваме најсуштествените: социокултурните, педагошките, личносните. Заедно со промените се отвораат нови прашања кои се однесуваат на позицијата на музичкото образование во современиот образовен процес и се појавуваат нови предизвици. Од друга страна, при подеталното изучување на музичко-педагошката мисла во подалечното и поблиското минато голем број од прашањата и темите на сегашните дискусии и размислувања – пред сè, за значењето на музичкото образование во формирањето на креативна личност со целосниот светопоглед и развиени разностранни способности – се јавуваат како повторно актуелизирани, со што доаѓа до израз длабинската суштина на музичкото образование и музичката уметност за развојот и понатамошниот животен пат на поединецот во различно социјално и културно опкружување. Социокултурните фактори се однесуваат на поширокото општествено опкружување и функционирање на музичката култура кое најчесто индиректно, но во многу случаи и директно извршува влијание врз музичкото образование. Меѓу

ПЕДАГОГИЈА

МУЗИЧКОТО ОБРАЗОВАНИЕ, ИДНИОТ НАСТАВЕН КАДАР, СОВРЕМЕНИТЕ ОБРАЗОВНИ ТЕНДЕНЦИИ

Ауга Ислам - Сџефанија Лешкова-Зеленковска

Успешното музичко образование во основните училишта е една континуирано горлива тема која иницира многубројни полемики, различни ставови, дилеми и неопходност од пронаоѓање оптимални начини за пренесување на знаењата и музичките вештини. Во рамките на овој комплексен феномен, значајни насоки во правец на прифаќање на одредени тенденции даваат социо-економските, културните фактори, како и традицијата и системот на образование.

Сево ова влијае врз општиот третман на предметот музичко образование во констелација со другите предмети во образовниот процес, а кој првенствено произлегува од слабата информираност за бенефитите од музиката. Една понагласена културолошка димензија на ова прашање му даваат и некои закоравени сфаќања од типот дека музиката е привилегија на поединци, економски е неатрактивна професија и бара неопходност од природни предиспозиции. Но, она што не треба да се занемари е фактот дека музичкото образование може да претставува мотивација за натамошно занимавање со музика (аматерски или професионално) и можност за квалитетно исполнување на слободното време, во овие услови на опседнатост на младите со виртуелната комуникација.

Овие тези се значајни двигатели за изнаоѓање на нови начини на пренесување на музичките знаења за постигнување пофункционално, попривлично и поефикасно музичко образование во рамките на целокупниот основно образовен систем. Затоа, ефикасното музичко образование подразбира неопходна комплементарност на повеќе параметри кои се составен дел од

АНАЛИЗИ

ФОРМАТА НА ВТОРИОТ СТАВ ОД КАНТАТАТА „СЕРДАРОТ“ НА КОМПОЗИТОРОТ ВЛАСТИМИР НИКОЛОВСКИ

Проф. Д-р Томе Манчев

Академик Властимир Николовски – композитор низ својот творечки растеж, сосема логично поминува низ повеќе творечки етапи, создавајќи музички дела речиси за сите солистички инструменти, камерни состави, големи симфониски состави, дела инспирирани од традицијата со оригинални народни инструменти, соло песни, хорски дела, вокално-инструментални дела и т.н. Низ богатиот опус не случајно се провлекуваат дела со специфична изградба – форма. Низ тој творечки лавиринт интуитивно или точно творечки се филтрираат и обликуваат дела со различни и специфични структури, што одредени кругови ги терминират со „чудни“, „своевидни“ или „специфично-слободни форми“.

Композиторот Властимир Николовски несомнено музичката форма извонредно ја чувствува а професионалниот и сеопфатен кодекс произлезен од рационално-емотивноста, го прави композитор со висок критериум на одмерување и прецизна естетска реализација. Таквиот творечки интегриран мисловен процес, кај композиторот Властимир Николовски се обликува и поставува како парадигма, што значи со право може да се произнесе тој го застапува професионалниот творечки објективизам. Таквиот самотрасиран творечки хоризонт, на човештвото му подари музички дела со помалку или повеќе „чудна“ содржина, форма или состав која кај професионалната а воедно и добро насочената музичка публика од една и музичките теоретичари од друга страна предизвикуваше чудење, воодушевување и т.н.

Еден пример: своевидниот танец „Тешкото“ за светот

ПОРТРЕТ

**АЛЕКСАНДАР ПЕЈОВСКИ - ПОРТРЕТИРАЊЕ СО
„ДИСКРЕИРАЊЕ МАНТРА“**

Тина Иванова

Ако упатиме еден блед поглед наназад низ историјата, уметничкото творештво, во случајов музичкото, отсекогаш се однесувало на реалноста. Всушност, тоа е крик на мигот на реалноста, оној миг кој со свои очи го гледа и го живее авторот. Оттука, не биле апстрахирани ниту политичко-социјалните прашања, ниту економските, ниту пак, недостатоците во културното опкружување, фактори кои се разбира, се испреплетуваат меѓусебно. Тие, и тоа како „звучат“ во голем број од делата на музичките творци, наспроти оние нивни романтичарски пориви, погледи и изливи на креативност кои извираат од нивната имагинација. И, не само што не биле одбегнати низ звучните очи на творецот, туку тој длабоко допрен од бремињата на времето, создавал исклучителни, неповторливи дела кои се сега јасна слика за историјата на едно минато време. Во денешново наше какофонично живеење, пак, еден млад македонски автор, свесно или несвесно, во голем дел од своите творби ја бележи сивата реалност, но со одредена дистанца, се разбира, заокружувајќи ја со „алатките“ на музиката во уметнички колаж. Инспириран од тежината на сопствениот живот, тесно врзан со политичко-социјалните аспекти на живеењето овде, во Македонија, во т.н. долга транзициска Македонија, тој неуморно во континуитет, веќе петнаесетина години создава музички дела кои во себе силно ја поседуваат локалната, но и глобалната општествена реалност. А, сепак, преку нив успева да ја одбегне нејзината депресивна нишка со своето лично, индивидуално естетско восприемање. Всушност, само како една аналогија во овој контекст, како што анализира и

ТРАДИЦИЈА

ПРИНЦИПИ И ПРОБЛЕМИ ПРИ ПРЕНЕСУВАЊЕ НЕВМАТСКИ ТЕКСТОВИ СО СРЕДНОВИЗАНТИСКА ВИЗАНТИСКА И НОВОВИЗАНТИСКА НОТАЦИЈА НА ПЕТОЛИНИСКИ СИСТЕМ

М-р Игор Зиревич¹

Уште од своите почетоци Црквата користела музика за потребите на богослужбата. Станува збор за обид да се искаже неискажливото – тајната на сопостоењето и односот на Бога и човекот. Заради специфичноста и возвиженоста на целта на оваа музика, во текот на својот развој таа минувала низ различни фази и низ секогаш строгите критериуми на Црквата зашто морала, во секоја смисла, да ги задоволи нејзините потреби. Токму затоа таа и таквата музика се нарекува црковна музика (од грчкото *Εκκλησιαστική μουσική*) или скратено пјеније, пеење (грч. *Ψαλτική*). Таа била музика на Црквата – на целата Црква, на сите помесни цркви, на сите народи. Заради нејзиниот расцвет во времето на Римската империја, била именувана и како Византиска.

Богослужбата има своја долга и непрекината историја. Таа се развивала од апостолските времиња до денес. Паралелно со развојот на богослужењето се развивала и музиката, па така кога говориме за развојот на богослужењето, не можеме а да не говориме и за развојот на црквното пеење и обратно. Потребите на Црквата во одредени периоди како и потребите на одделни заедници (како на пр. монашката) одиграле клучна

¹ Професор и професор по црковно пеење на Институтот Симон Карас во Атина, директор на Научно-исправувачкиот центар Троеручица, диригент

ИСПОЛНИТЕЛСТВО

АНАЛИЗА И ИНТЕРПРЕТАЦИСКИ ПРОБЛЕМИ НА КВИНТЕТОТ ЗА ОБОА И ГУДАЧИ ОД АНГЛИСКИОТ КОМПОЗИТОР АРНОЛД БАКС (1883-1953)

Владимир Лазаревски

Арнолд Бакс е англиски композитор и поет од втората половина на 19. век. Неговото музичко творештво му припаѓа на на романтизмот и на импресионизмот, како и на стиловите типични за почетоците на 20. век. Паралелно со францускиот импресионизам, чија што естетика влијае на англиските уметнички вкусови и успешно се прифаќа од редица композитори, во Англија се среќаваат и други музички правци како: неокласицизам, експресионизам, провокацијата на француската шесторка, руското влијание, џезот итн. Секако, сите не успеваат да се адаптираат на стереотипите на музичкото мислење што владее во Англија. Бакс покажува јасна ориентација кон новите форми на изразување и ги прифаќа широките интонациски и хармонски врски на европските експресионисти. И покрај тоа во неговото творештво конструктивни фактори во градењето на музичките дела се ритмот, тембарот, трансформациите на самата форма, кои оставаат силен печат на неговиот музички стил, пристап и композиторски метод.

Севе ова се манифестира во целокупниот творечки опус на Арнолд Бакс над кој преовладува една комплексна и богата оркестрација, особено изразена во неговите бројни симфониски дела. Сепак, благодарение на неговата способностна да комбинира и употребува стилови, да прифаќа влијанија и нови композиторски техники, тој остава длабоки траги и на полето на камерната музика со неговото ремек дело „Квинтетот за обоа и гудачки квинтет“ од 1922 година.

Оваа композиција е составена од три става (брз – бавен – брз) со изразени интонациски особености на тематскиот материјал. Во процесот на развој, истиот материјал не претрпува

ФЕСТИВАЛИ - КОНЦЕРТИ

ЈАСНА ВИЗИЈА ДВИЖЕНА И БРАНУВАНА ОД ДОМАШЕН И СТРАНСКИ УМЕТНИЧКИ ПОТЕНЦИЈАЛ (ОСВРТ КОН ФЕСТИВАЛОТ „ДЕНОВИ НА МАКЕДОНСКА МУЗИКА 2012“)

Дојрана Прокопиева

Во периодот од 23 до 30 март во Скопје, по јубилеен 35-ти пат се одржаа „Деновите на македонска музика“. Фестивалот кој повеќе од три децении претставува јадро на културните случувања во пролетниот период, со себе ги носи најсвежите вибрации на современата македонска мисла и ги емитува низ музичкиот простор на главниот град. И оваа година програмската концепција имаше за цел да ги презентира најновите дострели на македонските творци од сите генерации и стилско-естетски определби, но и да „оживее“ некои постари музички дела создадени во минатите декади. Манифестацијата која веќе години наназад има меѓународен карактер, и изминатиов март беше домаќин на реномирани ансамбли од Европа и светот. Вниманието на јубилејното издание беше свртено кон ансамблиите од балканските простори (Турција, Косово, Бугарија), а покрај нив и од САД и Германија, со кои фестивалот уште еднаш ја потврди вредноста на културната соработка и разменувањето на уметнички искуства. Странските уметници, кои од година во година ја зацврстуваат интернационалната димензија на фестивалот ја презентираат домашната музичка продукција, но и авторски дела од земјата од која потекнуваат, на тој начин

„соочувајќи“ ги македонските музичари со светските музички струења. Некои од овие ансамбли се веќе докажани пријатели на македонската музика, како што тоа е квинтетот саксофони „Саксофон-квадрат“ од Берлин, кој оваа година го понесе специјалното признание на СОКОМ за афирмација и промоција на македонската музика на концертните подиуми во светот. „Деновите на македонска музика 2012“ направија историски и стилски пресек на музичкото творештво во 10 концерти на 8 вечери (проследивме балетски и симфониски концерт, концерт на хорска музика, неколку камерни концерти и концерт на електронска музика) на веќе познатите локации во градот (МОБ, Домот на АРМ и Музејот на град Скопје). На концертите беа изведени повеќе од 70 дела, од кои премиерна изведба доживеаа околу 15, меѓу кои најголем број беа наредени композиции од домашните автори, но имаше и дела од странски композитори кои својата прайзведба ја доживеаа токму на ова фестивалско издание. Промоциите, кои се неизоставен дел на фестивалот, оваа година опфатија четири нови аудио издања и една монографија. Во свечена атмосфера беа промовирани авторските компакт дискови на Љубомир Бранѓолица, Томе Манчев, Александар Џамбазов, Снежана Анастасова – Чадикувска, двојното ЦД издание од минатогодишното издание на фестивалот, како и монографијата „Томислав Зографски – живот и дело“ на музикологот Марко Коловски. Во рамките на фестивалот беше одржана работилница по соло пеење со која раководеа американската сопра-